

บทที่ 2

การศึกษาเอกสาร

การศึกษาเกี่ยวกับพืชให้สีย้อมเส้นใยธรรมชาติในประเทศไทย ได้มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้

บรรจง บุณนาค(2482) ได้กล่าวถึงสีย้อมของไทยที่ได้จากพืชไว้ จำนวน 24 ชนิด โดยได้จำแนกออกเป็นกลุ่มสีต่างๆ เช่น สีดำจากผลมะเกลือดิบ สีแดงจากรากข่อยป่า สีเหลืองจากแก่นขนุน และบางชนิดได้บรรยายลักษณะสั้นๆและวิธีการย้อมไว้

พระบรรหารวรพจน์ (2484) ได้บันทึกเกี่ยวกับสีสำหรับย้อมเส้นด้ายและย้อมผ้าของไทยได้อธิบายถึงวิธีการทำสีจากพืชชนิดต่างๆอย่างโบราณ มีพืชที่นำมาใช้ทำสี จำนวน 26 ชนิด บางชนิดได้อธิบายลักษณะพันธุ์ไม้และแหล่งที่พบ

สนธิ์ลักสน์ ม.สืนาตโยธารักษ์(2487) ได้กล่าวถึงการย้อมผ้าด้วยสีพื้นเมืองที่ได้จากพืช 3 ชนิดคือ แกแล หมากร และคราม ที่กรมวิทยาศาสตร์ทดลองได้ผลแล้ว โดยเน้นกรรมวิธีการย้อมผ้าจากพืชชนิดดังกล่าว

บรรยง ชินะโชติ (2504) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสีธรรมชาติที่ได้จากไม้และของป่าบางชนิดเช่น ประดู่ คราม ขมิ้น และพืชชนิดอื่นๆจำนวน 10 ชนิด ได้อธิบายลักษณะและวิธีการย้อมไว้เพียงสั้นๆ

เถียม วรรณบวร (2512) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการย้อมสีครามแบบพื้นเมือง ได้อธิบายลักษณะของต้นครามไว้เพียงว่าเป็นพืชล้มลุกนิยมปลูกไว้เพื่อทำสีคราม

อวบ สานะเสน (2516) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองของไทยพบว่า มีการย้อมสีแบบธรรมชาติโดยนำพืชหลายชนิดมาใช้เป็นสีย้อมเช่น มะเกลือ คราม ส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของผ้าไทยที่มีการสืบทอดและแตกแยกกันออกไปในภูมิภาคต่างๆจนกลายมาเป็นแหล่งผ้าที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน

วิมลพรรณ ปิตร์วัชชัย (2516) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผ้าอีสานพบว่า ชาวอีสานในสมัยโบราณใช้สีธรรมชาติจากไม้ป่าชนิดต่างๆเช่น คราม กระเจียว แดงและเข ในการย้อมไหมและฝ้าย

ชโลมพร รื่นฤทัย (2520) กล่าวถึงการย้อมผ้าด้วยสีที่ได้จากธรรมชาติ โดยนำขมิ้น ขนุน มะเกลือ คำฝอย เพกา กระหูด แดง และคราม มาใช้ย้อมสีผ้า ไม่มีการอธิบายลักษณะของพืชที่นำมาใช้

พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ (2524) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสีธรรมชาติและสีสังเคราะห์ ได้รวบรวมชนิดพืชที่นำมาใช้เป็นสีย้อมไว้ จำนวน 18 ชนิด โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มสีต่างๆพร้อมอธิบายลักษณะของพืชประกอบไว้เพียงสั้นๆ รวมทั้งส่วนที่นำมาใช้และสีที่ได้

จิราภรณ์ อรัณยะนาค (2525) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสีย้อมธรรมชาติพบว่า สีย้อมธรรมชาติของไทยมีมากมายซึ่งส่วนใหญ่ได้จากส่วนต่างๆของพืช ได้รวบรวมพืชให้สีไว้จำนวน 71 ชนิด และบรรยายลักษณะสั้นๆตลอดจนการเตรียมสีและวิธีการย้อมไว้จำนวน 13 ชนิด

วิเชียร จีรวงส์ (2525) ได้กล่าวถึงสีธรรมชาติพบว่า มีพืชจำนวนมากที่ให้สีในประเทศไทย ทั้งสีย้อม สีทา และสีอาหาร และได้รวบรวมไว้เพียงบางส่วนซึ่งมีพืชให้สีย้อม จำนวน 50 ชนิด

วารุณี สุวรรณานนท์ (2526) ได้ทำการศึกษาวิธีการย้อมไหมด้วยแก่นแกลบพบว่า ไหมย้อมเป็นสีเหลืองและสีเหลืองอมแดงที่มีระดับค่าในน้ำหนักของสีแตกต่างกันถึง 3 ระดับและมีค่าความเข้มของสีแตกต่างกันถึง 8 ระดับ

ณัฐภัทร จันทวิช (2527) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผ้าโบราณ ซึ่งมีการนำพืชมาใช้ในการย้อมผ้า โดยแบ่งเป็นกลุ่มสีต่างๆจำนวน 21 ชนิด

สุดสนอง ผาตินาวิน (2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสีธรรมชาติเพื่อการย้อมสีทางชีววิทยา และได้รวบรวมชนิดพืชที่นำมาใช้ย้อมไว้จำนวน 72 ชนิด

Chamlong Phengkklai และ Sanan Khamsai (1985) ได้ศึกษารวบรวมพืชให้สีเขียวบางชนิดในประเทศไทยไว้จำนวน 50 ชนิด ประกอบด้วยคำบรรยายลักษณะสั้นๆส่วนที่นำมาใช้และสีที่ได้

กรมวิชาการเกษตร (2529) ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้สำหรับย้อมสีไหม โดยสถานีทดลองหม่อนไหมศรีสะเกษ ได้รวบรวมชนิดพันธุ์ไม้ย้อมสีไว้จำนวน 20 ชนิด เพื่อขยายพันธุ์และแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปปลูก

วนิดา สุบรรณเสถณี, สมควร สวิตชาติ และประเชิญ สร้อยทองคำ (2531) ได้ศึกษารวบรวมเกี่ยวกับสีธรรมชาติจากพืชและสัตว์ในประเทศไทย โดยได้รวบรวมพืชให้สีไว้จำนวน 60 ชนิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ป่าขึ้นต้น ประกอบด้วยข้อมูลพันธุ์ไม้และการใช้ประโยชน์

นฤมล ศรารพันธุ์ (2533) ทำการศึกษาการใช้สารช่วยคิดในการย้อมไหมด้วยขมิ้นชันพบว่า การย้อมโดยใช้จุนสีเป็นสารช่วยคิดในทุกระดับปริมาณจะให้ค่าความคงทนของสีต่อแสงสูงสุด

นันทนัช พิเศษฐวิทย์ (2533) ได้ทำการศึกษาผลของสารช่วยติดสี 4 ชนิด ได้แก่ สารส้ม (Potassium aluminium sulphate) จุนสี (Copper sulphate) ไอออน (Ferrous sulphate) และโครม (Potassium dichromate) ในปริมาณที่แตกต่างกัน ที่มีต่อการย้อมไหมด้วยใบตะขบฝรั่ง และจากผลการทดสอบความคงทนของสีต่อแสงพบว่า สีของไหมที่ย้อมโดยไม่ใช้สารช่วยติดมีความคงทนต่อแสงสูงสุด รองลงมาได้แก่ จุนสี สารส้ม โครมและไอออน ตามลำดับ และความคงทนต่อการซักปรากฏว่า การย้อมโดยใช้โครม 3 % ของน้ำหนักไหมเป็นสารช่วยติดในขณะที่ย้อมทำให้สีของไหมที่ย้อมไม่มีความคงทนต่อการซักทุกวิธีสูงสุด

Moeyes (1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสีย้อมธรรมชาติในประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาจากกลุ่มผู้ใช้โดยตรง ในท้องที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า มีการนำพืชมาใช้เป็นสีย้อมไหมและฝ้ายจำนวน 50 ชนิด ทั้งไม้ป่าและไม้ปลูกที่ผู้ใช้สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น บางชนิดได้ทำการศึกษากรรมวิธีการย้อมและทดสอบคุณภาพความคงทนของสีต่อการซักและแสงแดด แต่ก็มีได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของพันธุ์ไม้

Lemmens และ Wulijarni-Soetjipto (1992) ได้ทำการสำรวจรวบรวมพืชให้สีย้อม(dye) และสารฝาด(tannin) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบพืชให้สีในประเทศไทยประมาณ 100 ชนิด บางชนิดได้เขียนคำบรรยายลักษณะและข้อมูลการใช้ประโยชน์ประกอบภาพลายเส้นแต่ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการรวบรวมรายชื่อไว้เท่านั้น

ศิริ ภาสูก (2535) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรให้สีและรวบรวมพืชให้สีย้อมไว้จำนวน 49 ชนิด พร้อมภาพถ่ายขาวดำและคำบรรยายลักษณะสั้นๆ

สุนัย ฌ อุบล, สมชาย นิลอาธิ และสิงห์คม บริสุทธิ์ (2535) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอเมืองอุบลราชธานีพบว่า ได้นำพืชมาใช้เป็นสีย้อม จำนวน 30 ชนิด และยังมีพืชอีกเป็นจำนวนมากที่สามารถนำมาใช้เป็นสีย้อมได้ แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของพืช

จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พืชให้สีย้อมเส้นใยธรรมชาติในประเทศไทยเป็นกลุ่มพืชที่มีความสำคัญ เป็นความรู้และภูมิปัญญาของคนไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้ การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นเพียงการรวบรวมชนิดพืชเพื่อที่จะอธิบายวิธีการย้อมสีจากพืชที่เกี่ยวข้องกับสีธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากพืชและผ้าของไทย ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของพืชเพียงเล็กน้อย เป็นการบรรยายลักษณะทั่วไปสั้นๆ มิได้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพืชให้สีในด้านอนุกรมวิธานโดยตรง จึงยังไม่มีข้อมูลตัวอย่างที่จะอธิบายรูปร่างลักษณะของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดให้ผู้รู้จักและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะชนิดพืชที่มีการศึกษารวบรวมไว้ยังไม่ครอบคลุมชนิดพืชที่นิยมมาใช้กันอยู่ในปัจจุบันซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการนำเอาพืชชนิดใหม่ๆ ที่สามารถหาได้ง่ายและมีขึ้นอยู่ในท้องถิ่นมาทดลองย้อมสีไหมและผ้า โดยได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในด้านการสาริตและฝึกอบรมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ยังมีได้มีการรายงานเป็นเอกสาร จึงยังไม่ทราบว่า มีพืชชนิดใดบ้างที่นำมาใช้เป็นสีย้อมได้ และจำเป็นต้องทำการสำรวจศึกษาจากกลุ่มผู้ใช้โดยตรง ดังนั้นจึงควรจะได้มีการสำรวจศึกษาทางด้านอนุกรมวิธานของกลุ่มพืชให้สีย้อมเส้นใยธรรมชาติในประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะสามารถนำไปพิจารณาหาแนวทางพัฒนาการใช้สีย้อมธรรมชาติทดแทนการใช้สีสังเคราะห์อย่างเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของพรรณพฤกษชาติในด้านการนำมาใช้ประโยชน์แล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้สีย้อมธรรมชาติโดยตรง ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความตระหนักถึงพิษภัยของสีสังเคราะห์ที่มีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และราษฎรในชนบทสามารถยึดเป็นอาชีพสร้างรายได้ทำให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น